

BELGISCHE KAMER VAN
VOLKSVERTEGENWOORDIGERS

12 oktober 1999

WETSVOORSTEL

**tot wijziging van het Burgerlijk
Wetboek teneinde de familienaams-
verandering mogelijk te maken**

(Ingediend door mevrouw Jacqueline Herzet)

CHAMBRE DES REPRÉSENTANTS
DE BELGIQUE

12 octobre 1999

PROPOSITION DE LOI

**modifiant le Code civil en vue
de permettre la modification
du nom patronymique**

(Déposée par Mme Jacqueline Herzet)

AGALEV-ECOLO	:	Anders gaan leven / Ecologistes Confédérés pour l'organisation de luttes originales
CVP	:	Christelijke Volkspartij
FN	:	Front National
PRL FDF MCC	:	Parti Réformateur libéral - Front démocratique francophone-Mouvement des Citoyens pour le Changement
PS	:	Parti socialiste
PSC	:	Parti social-chrétien
SP	:	Socialistische Partij
VLAAMS BLOK	:	Vlaams Blok
VLD	:	Vlaamse Liberalen en Democraten
VU&ID	:	Volksunie&ID21

Afkortingen bij de nummering van de publicaties :		Abréviations dans la numérotation des publications :	
DOC 50 0000/000:	Parlementair document van de 50e zittingsperiode + het nummer en het volgnummer	DOC 50 0000/000 :	Document parlementaire de la 50e législature, suivi du n° et du n° consécutif
QRVA	: Schriftelijke Vragen en Antwoorden	QRVA	: Questions et Réponses écrites
HA	: Handelingen (Integraal Verslag)	HA	: Annales (Compte Rendu Intégral)
BV	: Beknopt Verslag	CRA	: Compte Rendu Analytique
PLEN	: Plenum vergadering	PLEN	: Séance plénière
COM	: Commissievergadering	COM	: Réunion de commission

Officiële publicaties, uitgegeven door de Kamer van volksvertegenwoordigers	Publications officielles éditées par la Chambre des représentants
Bestellingen :	Commandes :
Tel. : 02/ 549 81 60	Tél. : 02/ 549 81 60
Fax : 02/549 82 74	Fax : 02/549 82 74
www.deKamer.be	www.laChambre.be
e-mail : alg.zaken@deKamer.be	e-mail : aff.generales@laChambre.be

TOELICHTING

DAMES EN HEREN,

Dit wetsvoorstel neemt de tekst over van wetsvoorstel nr. 2016/1-98/99.

De indieners van dit wetsvoorstel willen het kind de mogelijkheid bieden vanaf de leeftijd van zijn meerderjarigheid en zo het dat wenst, van naam te veranderen en de naam van zijn andere ouder te dragen.

Door het toenemend aantal eenoudergezinnen is het immers gerechtvaardigd dat kinderen van uit de echt of van tafel en bed gescheiden ouders die slechts sporadische contacten hebben gehad met de ouder wiens naam zij dragen, van familienaam zouden mogen veranderen.

De oplossing die wij voor ogen hebben, wil echter nog andere situaties regelen waaronder die van het kind dat door zijn vader is erkend doch diens naam niet draagt omdat de moeder (wier naam dat kind bij zijn geboorte gekregen heeft) niet in de naamsverandering heeft toegestemd. Er zijn nog andere situaties mogelijk die wij in de commentaar bij de artikelen zullen toelichten.

COMMENTAAR BIJ DE ARTIKELEN

Art. 2

Kinderen die de volle leeftijd van vijftien jaar hebben bereikt, moeten toestemming geven voor de vaststelling van de afstamming van vaderszijde, hetzij door erkenning (artikel 319, §3, van het Burgerlijk Wetboek), hetzij langs rechterlijke weg (artikel 322 van het Burgerlijk Wetboek).

Daar staat tegenover dat als de afstamming aan vaderszijde eenmaal vaststaat en indien het kind minderjarig is, diens vader en moeder binnen een termijn van een jaar te rekenen van de dag waarop de vaststelling van de afstamming vernomen werd, de naam van hun kind (die dan die van de moeder is) kunnen veranderen en het zonder zijn instemming de naam van de vader mogen geven (artikel 335, §3, van het Burgerlijk Wetboek).

DÉVELOPPEMENTS

MESDAMES, MESSIEURS,

La présente proposition reprend le texte de la proposition n° 2016/1-98/99.

Les auteurs de la présente proposition de loi entendent permettre à l'enfant qui le désire, et dès qu'il a atteint l'âge de la majorité, de changer de nom afin de porter le nom de son autre parent.

En effet, face à des situations de plus en plus fréquentes de familles mono-parentales, il est légitime de permettre à l'enfant de parents divorcés ou séparés qui n'a eu que des contacts très limités avec le parent dont il porte le nom de changer de nom patronymique.

Mais la solution que nous envisageons recouvre aussi d'autres situations dont celle où l'enfant a été reconnu par son père et ne porte pas le nom de celui-ci en raison du refus de la mère (dont le nom lui a été attribué dès la naissance) de consentir à la modification du nom. D'autres exemples peuvent encore être rencontrés et sont explicités dans le commentaire des articles.

COMMENTAIRE DES ARTICLES

Art. 2

Lorsqu'un enfant est âgé de plus de quinze ans, son consentement est requis pour l'établissement de la filiation paternelle, soit par reconnaissance (article 319, § 3, du Code civil), soit par voie judiciaire (article 322 du Code civil)

Par contre, une fois la filiation paternelle établie, ses père et mère peuvent, si l'enfant est mineur et dans un délai d'un an à partir de la connaissance de l'établissement de la filiation, modifier le nom qu'il porte (qui est alors celui de la mère) et lui donner, sans son autorisation, le nom du père (article 335, § 3, du Code civil).

Die kennelijke incoherentie van de wet zou het best worden verholpen.

In dat verband zij trouwens opgemerkt dat, luidens de overeenkomstige bepaling van het Franse *Code civil* (artikel 334-2), kinderen boven vijftien jaar met hun naamsverandering moeten toestemmen.

Art. 3

Artikel 335bis, §1, van het Burgerlijk Wetboek

Deze bepaling beoogt de situatie te verhelpen van het kind dat, wanneer het meerderjarig wordt, de naam van een van zijn ouders draagt hoewel het zijn vurigste wens is de naam van de andere ouder te dragen.

Een zeer vaak voorkomende situatie is die van het kind van uit de echt of van tafel en bed gescheiden ouders dat slechts zeer beperkte contacten heeft gehad met de ouder wiens naam het draagt (in die onderstelling doorgaans de vader).

Een andere situatie, de tegenovergestelde van de vorige, is die waarin het kind door zijn vader werd erkend en met hem een affectieve relatie heeft aangeknoopt, maar diens naam niet draagt, omdat de moeder (wier naam vanaf de geboorte aan het kind werd toegekend) weigert toe te stemmen in de naamsverandering.

Redelijkerwijze zou zo'n kind dat volwassen wordt en zijn burgerlijke rechten mag gaan uitoefenen, binnen een relatief korte termijn (naar analogie van die waarover het beschikt om te betwisten dat het door de man van zijn moeder werd verwekt: artikel 332, vijfde lid, van het Burgerlijk Wetboek) moeten kunnen kiezen om de naam van de andere ouder te dragen.

Het lijkt niet dienstig om inzake die naamsverandering het toezicht door de rechtbanken op te leggen (dat is trouwens evenmin verplicht voor een naamsverandering die gewild wordt door beide ouders van een kind dat nog minderjarig is: artikel 335, §3, van het Burgerlijk Wetboek); daarom wordt bepaald dat ze zou geschieden door een bij de ambtenaar van de burgerlijke stand afgelegde verklaring waarvan op de kant van de akte van geboorte en van de andere akten betreffende het kind (met name die inzake de erkenning) melding wordt gemaakt met de bedoeling de continuïteit van de identiteit van de betrokkene vast te stellen.

Il y a là une incohérence de la loi, à laquelle il convient de remédier.

Il n'est pas sans intérêt de relever que, dans le Code civil français, la disposition correspondante (l'article 334-2) impose le consentement de l'enfant pour la modification du nom lorsque celui-ci est âgé de plus de quinze ans.

Art. 3

Article 335bis, § 1er, du Code civil

Cette disposition vise à remédier à la situation où un enfant qui accède à la majorité porte le nom d'un de ses parents, alors qu'il souhaite profondément porter le nom de l'autre.

Une situation très fréquente est celle de l'enfant de parents divorcés ou séparés, qui n'a eu que des contacts très limités avec le parent dont il porte le nom (généralement son père, dans cette hypothèse).

Une autre situation, inverse de la première, est celle où l'enfant a été reconnu par son père et a noué des relations affectives avec lui, mais ne porte pas le nom de celui-ci, en raison du refus de la mère (dont le nom a été attribué à l'enfant dès la naissance) de consentir à la modification du nom.

Il est raisonnable de laisser à cet enfant qui devient adulte et acquiert la capacité d'exercice de ses droits civils, de choisir dans un délai relativement court (calqué sur le délai qui lui est donné pour contester la paternité du mari de sa mère : article 332, alinéa 5, du Code civil) de porter le nom de l'autre parent.

Il ne semble pas utile d'imposer pour cette modification le contrôle des tribunaux (il n'est d'ailleurs pas imposé pour le changement de nom par la volonté des deux parents durant la minorité de l'enfant : article 335, § 3, du Code civil) : il est donc prévu qu'elle se fasse par déclaration auprès de l'officier de l'état civil, et que mention en sera faite en marge de l'acte de naissance et des autres actes (reconnaissance, notamment) qui concernent l'enfant, afin d'établir la continuité de l'identité de cette personne.

Een bijzondere bepaling heeft betrekking op de situatie van de Belgen die in het buitenland geboren zijn.

Hoewel uitdrukkelijk bedongen, is de mogelijkheid om de administratieve procedure van de naamsverandering te hanteren, ontoereikend om de bovenvermelde situaties te verhelpen: de Koning staat slechts uitzonderlijk naamsverandering toe (artikel 3 van de wet van 15 mei 1987 betreffende de namen en voornamen).

Artikel 335bis, §2, van het Burgerlijk Wetboek

Met de naamsverandering op het tijdstip van de meerderjarigheid waarin is voorzien bij §1, kan niet worden volstaan om aan alle eventualiteiten een mouw te passen.

Het gebeurt immers dat een kind door slechts één van beide ouders wordt opgevoed en geen contact heeft met de andere wiens naam het evenwel draagt.

Zo'n kind kan weliswaar van naam veranderen door bij zijn meerderjarigheid een eenvoudige verklaring in die zin af te leggen, maar dit belet niet dat het zijn hele minderjarigheid lang de nadelen of zelfs de psychische trauma's zal hebben ondergaan van het feit dat het de naam heeft moeten dragen van een persoon met wie het geen reële affectieve band heeft.

De bepaling wil het kind de mogelijkheid bieden nog vóór zijn meerderjarigheid van naam te veranderen opdat het tijdens zijn schooljaren en bij zijn andere sociale contacten en zijn kinder- en adolescentenjaren bekend kan zijn onder de naam van de persoon die de enige is die het opvoedt.

Aangezien het kind minderjarig is, kan het desbetreffende verzoek slechts uitgaan van de ouder die het opvoedt. De samenhang met de andere voorgestelde bepalingen vereist evenwel dat, indien het kind ouder is dan vijftien jaar, het met de naamsverandering akkoord zou gaan.

Aangezien het verzoek uitgaat van een andere persoon dan het kind, en de ouder wiens naam dat kind draagt de rechtmatige wens kan koesteren om argumenten aan te voeren die voor het behoud van de huidige naam pleiten, is het normaal dat dat verzoek zou worden voorgelegd aan de rechtbank van eerste aanleg, dus de rechtbank die bevoegd is inzake afstamming en burgerlijke rechten in het algemeen.

Une disposition particulière vise la situation des Belges nés à l'étranger.

La faculté pour la personne de recourir à la procédure administrative de changement de nom est expressément réservée. Cependant, cette dernière possibilité était insuffisante pour remédier aux situations mentionnées plus haut : l'autorisation royale de changement de nom n'est en effet accordée qu'à titre exceptionnel (article 3 de la loi du 15 mai 1987 relative aux noms et aux prénoms).

Article 335bis, § 2, du Code civil

Le changement de nom à la majorité, prévu au § 1er, ne suffit pas à couvrir toutes les hypothèses.

Il advient en effet qu'un enfant soit élevé par un seul de ses parents, et n'ait aucun contact avec l'autre parent, dont il porte cependant le nom.

Il pourra certes changer de nom par simple déclaration à sa majorité, mais il aura subi durant toute sa minorité les inconvénients, voire les traumatismes, d'avoir à porter le nom d'une personne avec laquelle il n'a pas de lien affectif réel.

La disposition a pour but de permettre la modification du nom avant la majorité, afin que l'enfant puisse dans sa scolarité et les autres contacts sociaux de son enfance et de son adolescence, être connu sous le nom de la personne qui l'éduque seule.

Comme l'enfant est mineur, la demande ne peut émaner que du parent qui éduque l'enfant. Par cohérence avec les autres dispositions proposées, le consentement de l'enfant à la modification est cependant nécessaire s'il est âgé de plus de quinze ans.

Puisque la demande émane d'une autre personne que l'enfant, et que le parent dont l'enfant porte le nom peut légitimement désirer présenter les arguments qui militent pour le maintien du nom actuel de l'enfant, il est normal que cette demande soit soumise au tribunal de première instance, qui est la juridiction compétente en matière de filiation et de droits civils en général.

Om de kosten van de procedure te drukken, wordt bepaald dat ze zal worden ingeleid bij verzoekschrift. Het kind (dat, als het meer dan vijftien jaar oud is, zal worden vertegenwoordigd door een *ad hoc* voogd die de rechtbank kennis zal geven van de persoonlijke toestemming of weigering van het kind) en de ouder wiens naam het kind draagt, moeten in de zaak worden betrokken.

Die ouder zal dus voor de rechtbank de argumenten kunnen ontvouwen die hij wil aanvoeren opdat de naam van het kind niet kan worden gewijzigd en het staat hem vrij daartoe de rechtsmiddelen van het gemeen recht aan te wenden.

De rechtbank zal de naamsverandering slechts kunnen toestaan mits een van de door die bepalingen gestelde drie voorwaarden is vervuld.

De eerste daarvan doelt op de ergste van alle onderstellingen, met name die waarin de ouder wiens naam het kind draagt, ten aanzien van dat kind ontzet is van de ouderlijke macht. Het zou traumatiserend zijn voor dat kind mocht men het verplichten om de naam te blijven dragen van iemand die zeer erge feiten heeft gepleegd op zijn persoon (artikel 32 van de wet van 8 april 1965 op de jeugdbescherming).

De tweede onderstelling is die waarin de vader of de moeder hebben nagelaten met hun kind affectieve relaties te onderhouden die noodzakelijk zijn voor zijn ontplooiing en op grove wijze te kort zijn geschoten in de uitoefening van het ouderlijk gezag (artikel 370*bis*, §2, van het Burgerlijk Wetboek). Ofschoon op grond van de wet in een dergelijk geval kan worden verklaard dat het kind in de steek werd gelaten en ze zijn adoptie vergemakkelijkt (in voorkomend geval wordt de onwaardige ouder niet meer om toestemming gevraagd), lijkt het toch coherent dat men het kind niet langer zou verplichten om de naam van die ouder te dragen.

De derde onderstelling is die waarin een rechterlijke beslissing is genomen om de ouder van wie het kind de naam draagt, de uitoefening te ontnemen van het ouderlijk gezag (dat dus uitsluitend door de andere ouder wordt uitgeoefend) en om op de koop toe het recht op persoonlijke contacten waarin is voorzien bij artikel 374 van het Burgerlijk Wetboek, op te heffen of te schorsen.

Welnu, die contacten kunnen «enkel om bijzonder ernstige redenen» geweigerd worden (artikel 374, vierde lid, van het Burgerlijk Wetboek). Men moet aannemen dat, als die schorsing of afschaffing langer dan een jaar geduurd heeft, een mogelijke naamsverandering gerechtvaardigd is omdat de band met de ouder die het kind een naam heeft gegeven, erg los geworden is.

Afin de limiter le coût de la procédure, il est prévu qu'elle sera introduite par requête. L'enfant (représenté par un tuteur *ad hoc*, lequel, si l'enfant a plus de 15 ans, fera part au tribunal de son consentement ou de son refus personnel) et le parent dont l'enfant porte le nom doivent être mis à la cause.

Ce dernier pourra donc exposer au tribunal les arguments qu'il veut faire valoir pour que le nom de l'enfant ne soit pas modifié, et exercer les recours de droit commun.

Le tribunal ne pourra accorder la modification du nom que si l'une des trois conditions visées par cette disposition est remplie.

La première vise l'hypothèse la plus grave, celle où le parent dont l'enfant porte le nom a été déchu de l'autorité parentale à son égard. Il serait traumatisant pour cet enfant de devoir continuer à porter le nom d'une personne qui a commis des faits très graves à son égard (article 32 de la loi du 8 avril 1965 relative à la protection de la jeunesse).

La deuxième vise l'enfant dont le père ou la mère volontairement, n'a pas entretenu avec celui-ci les relations affectives nécessaires à son épanouissement et a négligé gravement d'exercer l'autorité parentale (article 370*bis*, § 2, du Code civil). Il apparaît que si, dans ce cas, la loi permet de déclarer l'enfant abandonné et facilite son adoption (le parent indigne n'étant plus appelé à donner son consentement), il est cohérent de ne pas continuer à imposer le port du nom de ce parent à l'enfant.

La troisième hypothèse vise le cas où une décision de justice est intervenue pour priver le parent dont l'enfant porte le nom de l'exercice de l'autorité parentale (qui est donc exercée exclusivement par l'autre) et, au surplus, pour supprimer ou suspendre le droit aux relations personnelles prévu à l'article 374 du Code civil.

Or, ces relations ne peuvent être refusées que «pour des motifs très graves» (article 374, alinéa 4, du Code civil). On doit considérer que si cette suspension ou cette suppression a duré plus d'un an, la possibilité de changement de nom se justifie, car le lien avec le parent qui a conféré son nom est devenu très ténu.

In alle gevallen zal de rechtbank bovendien oordelen of de wijziging verantwoord is in het belang van het kind, een belang dat terzake een algemeen rechtsbeginsel is (cf. de artikelen 319, 322 en 374 van het Burgerlijk Wetboek).

De ambtenaren van de burgerlijke stand zullen, zoals dat ook voor de beslissingen betreffende de afstamming zelf (artikel 333 van het Burgerlijk Wetboek) geldt, door toedoen van het parket zorgen voor de bekendmaking van de genomen beslissing tot naamsverandering.

Dans tous les cas, le tribunal appréciera, en outre, si la modification est justifiée par l'intérêt de l'enfant, qui est un principe général de droit en la matière (cfr articles 319, 322 et 374 du Code civil).

La publicité de la décision qui sera prise sur le changement de nom sera assurée par les officiers de l'état civil, à la diligence du parquet, comme pour les décisions qui concernent le lien de filiation lui-même (article 333 du Code civil).

JACQUELINE HERZET (PRL-FDF-MCC)

WETSVOORSTEL

Artikel 1

Deze wet regelt een aangelegenheid als bedoeld in artikel 78 van de Grondwet.

Art. 2

In artikel 335, § 3, van het Burgerlijk Wetboek wordt tussen het derde en het vierde lid het volgende lid ingevoegd :

«Indien het kind ouder is dan vijftien jaar, is zijn persoonlijke toestemming vereist.».

Art. 3

In boek I, titel VII, hoofdstuk V, van hetzelfde Wetboek wordt een artikel 335*bis* ingevoegd, luidend als volgt :

«Art. 335*bis*. § 1. — Onverminderd de naamsverandering door koninklijke toestemming mag het kind wiens afstamming van vaderszijde en van moederszijde vaststaat, binnen vier jaar te rekenen van de dag waarop het de leeftijd van 18 jaar heeft bereikt, door middel van een verklaring aan de ambtenaar van de burgerlijke stand van zijn geboorteplaats, zijn naam vervangen door die van de ouder wiens naam het niet draagt.

Indien het kind in het buitenland geboren is, kan de verklaring worden afgelegd aan de ambtenaar van de burgerlijke stand van de stad Brussel.

Van die verandering wordt melding gemaakt op de kant van de akte van geboorte van het kind en van de andere akten betreffende het kind.

§ 2. Onverminderd de naamsverandering door koninklijke toestemming en het bepaalde in artikel 335 mag de vader of de moeder van het kind door een aan de rechtbank van eerste aanleg gericht verzoekschrift vragen dat het kind zijn of haar naam draagt.

Die toestemming mag slechts worden verleend indien de rechtbank van oordeel is dat het kind een belang heeft bij de verandering van zijn naam en indien tevens is voldaan aan een van de volgende voorwaarden :

a) de ouder wiens naam het kind draagt, werd geheel of gedeeltelijk van zijn ouderlijk gezag ten aanzien van het kind ontzet;

PROPOSITION DE LOI

Article 1er

La présente loi règle une matière visée à l'article 78 de la Constitution.

Art. 2

Dans l'article 335, § 3, du Code civil, l'alinéa suivant est inséré entre les alinéas 3 et 4 :

«Si l'enfant a plus de quinze ans, son consentement personnel est nécessaire».

Art. 3

Un article 335*bis*, rédigé comme suit, est inséré dans le livre premier, titre VII, chapitre V, du même Code :

«Art. 335*bis*. § 1er. — Sans préjudice de la modification du nom par autorisation royale, l'enfant dont la filiation est établie à l'égard de ses père et mère peut, dans les quatre ans à compter du moment où il atteint l'âge de 18 ans, par déclaration faite à l'officier de l'état civil du lieu de sa naissance, remplacer le nom qu'il porte par celui du parent dont il ne porte pas le nom.

Si l'enfant est né à l'étranger, la déclaration pourra être faite à l'officier de l'état civil de la ville de Bruxelles.

Il est fait mention de ce changement de nom en marge de l'acte de naissance de l'enfant et des autres actes concernant l'enfant.

§ 2. Sans préjudice de la modification du nom par autorisation royale et de l'article 335, le père ou la mère de l'enfant peut, par requête adressée au tribunal de première instance, demander que l'enfant porte son nom.

Cette autorisation ne peut être accordée que si le tribunal estime que l'enfant a un intérêt au changement de son nom, et qu'une des conditions suivantes se trouve également remplie :

a) le parent dont l'enfant porte le nom a été déchu en tout ou en partie de son autorité parentale à l'égard de l'enfant;

b) de ouder wiens naam het kind draagt, heeft kennelijk niet naar dat kind omgezien in de zin van artikel 370*bis*;

c) de ouder wiens naam het kind draagt, werd de uitoefening van het ouderlijk gezag ontnomen en zijn recht op persoonlijk contact met het kind werd gedurende meer dan één jaar opgeheven of geschorst.

Indien het kind ouder van vijftien jaar, is de naamsverandering bovendien onderworpen aan zijn toestemming.

De rechtsvordering moet op zodanige wijze worden ingediend dat het kind en de ouder wiens naam het draagt in de zaak worden betrokken.

Artikel 333 is van toepassing op het vonnis tot verandering van de naam van een minderjarig kind.».

29 september 1999

b) le parent dont l'enfant porte le nom s'en est manifestement désintéressé au sens de l'article 370*bis*;

c) le parent dont l'enfant porte le nom a été privé de l'exercice de l'autorité parentale et a vu son droit aux relations personnelles avec l'enfant supprimé ou suspendu durant plus d'un an.

Si l'enfant a plus de quinze ans, le changement de nom est en outre subordonné à son consentement.

L'action doit être formée de manière à ce que l'enfant et le parent dont l'enfant porte le nom soient mis à la cause.

L'article 333 est applicable au jugement modifiant le nom d'un enfant mineur.»

29 septembre 1999

JACQUELINE HERZET (PRL-FDF-MCC)